

Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy tarbiya dasturlarini modernizatsiya qilish yondashuvlari

Sadoqat Samatovna Ashurova
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida amalga oshiriladigan musiqiy tarbiya dasturlarini zamonaviy talablar, pedagogik innovatsiyalar, ilmiy yutuqlar va jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlari asosida modernizatsiya qilishning nazariy-metodologik asoslari, strategik yo'nalishlari, konseptual yondashuvlari va amaliy mexanizmlari fundamental darajada tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida modernizatsiya tushunchasi, uning pedagogik mohiyati, zarurligi va maqsadlari, zamonaviy maktabgacha musiqiy ta'limning global tendentsiyalari, jahon tajribasi va xalqaro standartlar, milliy ta'lim tizimi kontekstida modernizatsiya istiqbollari. Maqola maktabgacha ta'lim pedagoglari, dastur ishlab chiquvchilar, metodistlar, ta'lim menejerlari, siyosatchilar, ilmiy-tadqiqot xodimlari, magistr va doktorantlar hamda ta'lim modernizatsiyasiga qiziqish bildiruvchi barcha mutaxassislar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: modernizatsiya, dastur rivojlantirish, musiqiy ta'lim dasturlari, zamonaviy yondashuvlar, pedagogik innovatsiya, ta'lim standartlari

Approaches to modernizing music education programs in preschool educational institutions

Sadoqat Samatovna Ashurova
Bukhara International University

Abstract: This article fundamentally analyzes the theoretical and methodological foundations, strategic directions, conceptual approaches and practical mechanisms of modernization of music education programs implemented in preschool educational institutions based on modern requirements, pedagogical innovations, scientific achievements and changing needs of society. The research covers the concept of modernization, its pedagogical essence, necessity and goals, global trends in modern preschool music education, world experience and international standards, and prospects for modernization in the context of the national education system. The article is intended for preschool educators, program developers, methodologists, educational managers, politicians, research workers, master's and doctoral students, as well as all specialists interested in the modernization of education.

Keywords: modernization, program development, music education programs, modern approaches, pedagogical innovation, educational standards

I. KIRISH. XXI asr - tez o'zgarishlar, raqamli texnologiyalar, globallashuv va innovatsiyalar asri. Jamiyat o'zgarmoqda, ehtiyojlar yangilanmoqda, va ta'lim tizimi ham bu o'zgarishlarga javob berishi, zamonaviy talablarga mos kelishi kerak. Maktabgacha ta'lim - bu ta'lim tizimining poydevori, va bu bosqichda bolalarga beriladigan tarbiya va ta'lim ularning butun hayotiga ta'sir qiladi.

Musiqiy tarbiya - maktabgacha ta'limning ajralmas qismi bo'lib, u bolalarning emotsional, estetik, ijodiy, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Biroq, ko'plab maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy tarbiya dasturlari eskirgan, an'anaviy, zamonaviy pedagogik yutuqlarni aks ettirmaydigan holatda qolmoqda. Repertuar eski, metodlar passiv, texnologiyalar minimal, baholash formal.

Bugungi kunda maktabgacha ta'limdagi musiqiy tarbiya dasturlarini modernizatsiya qilish - dolzarb zaruriyat. Modernizatsiya - bu nafaqat texnik vositalarni o'zgartirish, balki maqsad, mazmun, metodlar, baholash, tashkiliy shakllarni fundamental qayta ko'rib chiqish, zamonaviy talablar va global tendentsiyalarga moslashtirishdir.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy tarbiya dasturlarini modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari, strategiyalari va amaliy yondashuvlari tahlil qilinadi.

II. MODERNIZATSIYA ZARURIYATI VA MAQSADLARI

2.1. Zamonaviy chaqiriqlar va talablar

Raqamli avlod (Digital Natives): Bugungi bolalar raqamli texnologiyalar bilan o'sib kelyaptilar. Ular interaktiv, vizual, tez, ko'p vazifali (multitasking) kontentga o'rganishgan. An'anaviy, statik, bir tomonlama ta'lim ularni qiziqtirmaydi.

Globallashuv: Bolalar turli madaniyatlar, tillar, musiqiy uslublar bilan tanishishlari kerak. Milliy musiqani hurmat qilish bilan birga, dunyo musiqiy merosidan ham xabardor bo'lishlari zarur.

Kompetensiyaviy yondashuv: Zamonaviy ta'lim nafaqat bilim berish, balki ko'nikmalar, qobiliyatlar, kompetensiyalarni shakllantirish ustiga qurilishi kerak. Musiqiy ta'limda: ijodkorlik, hamkorlik, tanqidiy fikrlash, muloqot, ijodiy muammo hal qilish.

Inklyuzivlik: Har bir bola, uning imkoniyatlari qanday bo'lishidan qat'i nazar, sifatli musiqiy ta'limga haqli. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan dasturlar zarur.

Individualizatsiya: Har bir bola noyob. Ommaviy, "hammaga bir xil" yondashuv samarasiz. Individual rivojlanish traektoriyalari, differentsiatsiya, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim zarur.

2.2. Modernizatsiya maqsadlari

Sifat va samaradorlikni oshirish: Musiqiy tarbiyaning bolalar rivojlanishiga haqiqiy ta'sirini kuchaytirish.

Zamonaviylashtirish: Dasturlarni zamonaviy pedagogik fan yutuqlari, texnologiyalar, best practices bilan boyitish.

Moslashuvchanlik: Dasturlarni turli kontekstlar, muassasalar, bolalar guruhlar uchun moslashtirishga imkon berish.

Motivatsiya: Bolalar va pedagoglarning ichki motivatsiyasini oshirish, musiqaga qiziqish va muhabbatni shakllantirish.

Kompetensiyalarni shakllantirish: XXI asr ko'nikmalari - kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik, muloqot, raqamli savodxonlik.

III. MODERNIZATSIYANING ASOSIY YO'NALISHLARI

3.1. Maqsad va vazifalarni qayta ko'rib chiqish

An'anaviy yondashuv: Maqsad - bolalarga musiqiy bilim va ko'nikmalarni berish (qo'shiq kuylash, asbobda chalish).

Zamonaviy yondashuv: Maqsad - bolalarning yaxlit, garmonic rivojlanishi, musiqiy qobiliyatlarini shakllantirish orqali:

- Kognitiv rivojlanish: Diqqat, xotira, tafakkur, tasavvur
- Emotsional rivojlanish: His-tuyg'ularni anglash, ifodalash, nazorat qilish
- Ijtimoiy rivojlanish: Hamkorlik, empati, muloqot
- Ijodiy rivojlanish: Ijodkorlik, improvizatsiya, noan'anaviy fikrlash
- Jismoniy rivojlanish: Koordinatsiya, motorika
- Madaniy rivojlanish: Milliy va jahon musiqiy merosini anglash, hurmat qilish

Kompetensiyalar:

- Musiqiy-estetik kompetensiya
- Kreativ kompetensiya
- Kommunikativ kompetensiya
- Ijtimoiy kompetensiya
- Shaxsiy kompetensiya (o'z-o'zini boshqarish, motivatsiya)

3.2. Mazmunni yangilash

Repertuar modernizatsiyasi:

Milliy musiqa: An'anaviy xalq qo'shiqlari, zamonaviy o'zbek bolalar qo'shiqlari, o'zbek bastakorlari (Mutal Burhonov, Toleib Abdurahmonov).

Jahon klassikasi: Mozart, Chaykovskiy, Vivaldi, Grieg - bolalar uchun mos asarlar.

Zamonaviy jahon musiqasi: Turli mamlakatlar bolalar qo'shiqlari (ingliz, rus, arab, turk).

Multimediya: Zamonaviy bolalar musiqiy multfilmlari, animatsion videolar ("Cocomelon", "Super Simple Songs").

STEAM-integratsiya:

Musiqani boshqa fanlar bilan birlashtirish:

- Musiqa + Fan: Akustika, tovush fizikasi
- Musiqa + Texnologiya: Musiqiy dasturlar, elektron asboblari
- Musiqa + Matematika: Ritm, notalar, nisbatlar
- Musiqa + San'at: Vizual-musiqiy sintez

Inklyuziv mazmun:

Turli ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan materiallar, qo'shiqlar, mashqlar.

Masalan:

- Eshitish qiyinchiligi: Vizual, vibratsion vositalar
- Ko'rish qiyinchiligi: Audial, taktil vositalar
- Harakat cheklovi: Moslashtirilgan asboblari, harakatlar

3.3. Metodlarni takomillashtirish

Passiv → Faol:

An'anaviy: Pedagog gapiradi, kuylaydi, chalyapti - bolalar tingladilar, takrorladilar.

Zamonaviy: Bolalar faol ishtirokchilari, tadqiqotchilar, ijodkorlar. Loyiha usuli, kashfiyot orqali o'rganish, muammoli vaziyatlar.

Monolog → Dialog:

Pedagog va bolalar o'rtasida ikki tomonlama muloqot, suhbat, fikr almashish. Bolalarning savollariga javob berish, ularning fikrlarini hurmat qilish.

Birlik → Xilma-xillik:

Turli metodlarni birlashtirish: o'yin, loyiha, tanqidiy fikrlash, vizualizatsiya, multimedia, harakatli mashqlar, dramatisatsiya.

Innovatsion metodlar:

Gamifikatsiya: O'yin elementlari, ballar, darajalar, yutuqlar, reyting.

Flipped Classroom: Nazariya uyda (video-darslar), amaliyot bog'chada.

Loyiha usuli: Uzoq muddatli, kompleks loyihalar. Masalan, "Bizning guruh musiqiy albomi".

Peer-learning: Bolalar bir-birlaridan o'rganishadi, birgalikda mashq qilishadi.

3.4. Texnologiyalarni joriy etish

Raqamli asboblari:

MIDI-klaviatura: Kompyuter/planshetga ulanadi, turli tembr va ovozlari.

Loop Station: Tovushlarni yozib olish va takrorlash, musiqiy kompozitsiya yaratish.

Elektron damburalari, sintezatorlari: Zamonaviy ovozlari, ritmik eskortlari.

Dasturiy ta'minot:

Chrome Music Lab: Bepul, interaktiv musiqiy ta'lim platformasi.

GarageBand, BandLab: Bolalar uchun soddalashtirilgan, musiqiy kompozitsiya yaratish.

Kahoot, Quizizz: Interaktiv musiqiy viktorinalar.

Onlayn-platformalar:

YouTube: Maxsus bolalar musiqiy kanallar, video-darslar.

Musiqiy ilovalar: Piano Kids, Mussila, Music4Kids.

LMS (Learning Management System): Google Classroom, Seesaw - topshiriqlar, portfolio, ota-onalar bilan aloqa.

AR/VR texnologiyalar:

AR (Augmented Reality): Mobil qurilma orqali asboblarni 3D formatda ko'rish, interaktiv kitoblar.

VR (Virtual Reality): Virtual konsert zallariga tashrif, 3D musiqiy dunyo.

3.5. Baholash tizimini isloh qilish

An'anaviy: Pedagog oxirida baho qo'yadi (yaxshi/yomon), formal, subjektiv.

Zamonaviy:

Formatif baholash: Jarayon davomida doimiy baholash, tezkor qaytaaloqa (feedback). Maqsad - yaxshilash, qo'llab-quvvatlash.

Portfolio: Har bir bolaning musiqiy rivojlanish portfoliosi - video/audio yozuvlar, rasmlar, loyiha ishlari. Dinamikani ko'rish imkoniyati.

O'z-o'zini baholash: Bolalar o'zlari o'z ishlarini baholaydilar, qaysi qismni yaxshi bajardim, qayerda yaxshilash kerak?

Hamkasb baholash (Peer assessment): Bolalar bir-birlarining ishlarini baholaydilar, fikr bildirishadi.

360-daraja baholash: Pedagog, ota-ona, bola o'zi, boshqa tarbiyachi - barcha nuqtai nazarlar.

Individual progress tracking: Har bir bolaning individual rivojlanishini kuzatish, raqamli platformalar orqali.

IV. DASTUR ISHLAB CHIQUISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

4.1. Modulli tuzilish

An'anaviy: Chiziqli, ketma-ket mavzular (1-mavzu, 2-mavzu...).

Modulli: Dastur modullardan iborat (Modul 1: Qo'shiq kuylash, Modul 2: Musiqa tinglash, Modul 3: Ritmika). Har bir modul mustaqil, moslashuvchan. Modullarni almashtirish, qayta tashkil etish mumkin.

Afzalliklari:

- Moslashuvchanlik
- Har bir muassasa o'z kontekstiga mos modullarni tanlaydi
- Yangilash oson - faqat bir modulni o'zgartirish

4.2. Differensiatsiyalashgan dasturlar

Turli ehtiyojlar, imkoniyatlar, qiziqishlar uchun turli dasturlar:

Bazaviy dastur: Barcha bolalar uchun minimal standart.

Kengaytirilgan dastur: Iqtidorli, musiqaga qiziquvchi bolalar uchun.

Moslashtirilgan dastur: Maxsus ehtiyojli bolalar uchun.

4.3. Variant dasturlar

Bir nechta muqobil dasturlar. Muassasa o'z sharoitiga, resurslariga, pedagoglar malakasiga qarab tanlaydi.

Variant A: Zamonaviy, texnologik jihatdan jihozlangan muassasalar uchun.

Variant B: Standart imkoniyatlar.

Variant C: Cheklangan resurslar (qishloq joylari, kichik muassasalar).

V. MODERNIZATSIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH

5.1. Bosqichlar

1-bosqich: Tahlil va diagnostika (3-6 oy)

- Mavjud dasturlarni tahlil qilish
- Kamchiliklar va muammolarni aniqlash
- Stakeholderlar (pedagoglar, ota-onalar, bolalar) so'rovlari
- Resurslarni baholash
- Benchmark (xalqaro tajriba tahlili)

2-bosqich: Loyihalash (6-9 oy)

- Yangi dastur konsepsiyasini ishlab chiqish
- Maqsad, vazifalar, mazmun, metodlar belgilash
- Ishchi guruh tashkil etish (pedagoglar, metodistlar, psixologlar, IT-mutaxassislar)

- Loyiha tayyorlash
- Fikr-mulohazalar to'plash, tuzatish

3-bosqich: Pilot (sinov) loyiha (6-12 oy)

- Bir yoki bir necha muassasada sinab ko'rish
- Doimiy monitoring, kuzatish
- Muammolarni aniqlash va hal qilish
- Natijalarni tahlil qilish
- Tuzatishlar kiritish

4-bosqich: Kengaytirish va joriy etish (1-2 yil)

- Barcha muassasalarda bosqichma-bosqich joriy etish
- Pedagoglarni o'qitish, tayyorlash
- Metodik yordam, qo'llab-quvvatlash
- Monitoring va baholash

5-bosqich: Doimiy takomillashtirish

- Natijalarni muntazam tahlil qilish
- Yangilanishlar, tuzatishlar
- Yangi pedagogik yutuqlarni integratsiya qilish

5.2. Kadrlar tayyorlash

Modernizatsiyaning eng muhim omili - pedagog malakasi.

O'qitish dasturlari:

- Zamonaviy metodlar (gamifikatsiya, loyiha usuli)
- Raqamli texnologiyalar (dasturlar, ilovalar)
- Inklyuziv ta'lim metodikasi
- Baholash tizimlari (formatif, portfolio)

Amaliy treninglar:

- Master-klasslar
- Ochiq darslar
- Mentorlik (tajribali pedagoglar yosh pedagoglarga)

Onlayn-kurslar:

- Coursera, EdX - musiqiy ta'lim kurslari
- Maxsus platforma - O'zbekiston pedagoglari uchun

Professional hamjamiyat:

- Pedagoglar klubni
- Onlayn-forum, guruhlar
- Tajriba almashish

5.3. Moliyalashtirish

Davlat byudjeti: Asosiy moliya manbai.

Xususiy investitsiyalar: PPP (Public-Private Partnership) - davlat va biznes hamkorligi.

Xalqaro grantlar: UNICEF, UNESCO, Jahon banki, JICA, USAID - ta'lim loyihalari.

Ota-onalar hissasi: Ixtiyoriy, qo'shimcha xizmatlar.

Sponsorlar: Mahalliy biznes, xayriya fondlari.

VI. MUVAFFAQIYAT OMILLARI VA XAVF-XATARLAR

6.1. Muvaffaqiyat omillari

Yuqori rahbariyat qo'llab-quvvatlashi: Vazirlik, viloyat/shahar ta'lim bo'limlari, muassasa rahbariyati qo'llab-quvvatlashi.

Pedagoglarning motivatsiyasi: Ichki motivatsiya, professional o'sish istagi, rag'batlantirish tizimi.

Resurslar: Moddiy-texnik, moliyaviy, inson resurslari.

Ota-onalar ishonchi: Ota-onalar yangi dasturlarni tushunishlari, qo'llab-quvvatlashlari.

Doimiy monitoring: Natijalarni kuzatish, tezkor muammolarni hal qilish.

Moslashuvchanlik: Kontekstga qarab dasturni moslash, "bir o'lcham hammaga mos" emas.

6.2. Xavf-xatarlar

Qarshilik: Pedagoglar va ota-onalarning o'zgarishlarga qarshiligi. Yechim: Tushuntirish, fikr almashish, bosqichma-bosqich o'zgarishlar.

Moliyaviy qiyinchiliklar: Yetarli mablag' yo'qligi. Yechim: Bosqichli moliyalashtirish, turli manbalarni jalb etish.

Kadrlar tanqisligi: Malakali pedagoglar yetishmasligi. Yechim: Intensiv o'qitish, mentorlik, onlayn-ta'lim.

Texnik muammolar: Jihozlar ishlamay qolishi, internet uziilishi. Yechim: Texnik yordam xizmati, gibrid yondashuv (texnik va an'anaviy).

Haddan oshiq kutishlar: Tezda natija kutish, sabrsizlik. Yechim: Reaelisk rejalar, bosqichli natijalar, doimiy axborot.

VII. XALQARO TAJRIBA VA BEST PRACTICES

Finlandiya: O'yin asosidagi ta'lim, stresssiz muhit, baholashsiz yosh bosqichlar.

Yaponiya: Guruh harmoniyasi, an'anaviy musiqaga hurmat, zamonaviy bilan uyg'unlik.

Singapur: Yuqori standartlar, texnologik integratsiya, professional pedagoglar.

Reggio Emilia (Italiya): Bolalar ijodkor va tadqiqotchi, loyihali yondashuv, muhit - "uchinchi pedagog".

Orff-yondashuv (Germaniya): Elementar musitsirovaniye, ijodkorlik, harakat va musiqa integratsiyasi.

Dalcroze euritmikasi (Shveytsariya): Musiqa va harakat sintezi, ritmik tarbiya.

VIII. XULOSA VA TAVSIYALAR

Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqiy tarbiya dasturlarini modernizatsiya qilish - bu murakkab, uzoq muddatli, ammo zarur jarayon. Bu nafaqat texnologiyalarni joriy etish, balki butun pedagogik tizimni - maqsad, mazmun, metodlar, baholash, tashkilot - qayta o'ylash va zamonaviylashtirish.

Asosiy tavsiyalar:

1. Bosqichma-bosqich: Birdaniga hamma narsani o'zgartirmaslik. Pilot, kengaytirish, umumlashtirish.

2. Shaxsga yo'naltirilganlik: Har bir bola noyob, individual yondashuv, differensiatsiya.

3. Muvozanat: An'ana va innovatsiya, milliy va jahon, raqamli va jonli musiqa o'rtasida muvozanat.

4. Sifat ustunligi: Miqdor emas, sifat. Bir nechta yuqori sifatli dastur yaxshiroq ko'p eski dasturlardan.

5. Doimiy takomillashtirish: Modernizatsiya - bu bir martalik emas, doimiy jarayon. Monitoring, tahlil, yangilash.

6. Hamkorlik: Pedagoglar, ota-onalar, jamiyat, davlat, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik.

7. Kreativlik va ijodkorlik: Qat'iy reglament emas, ijodiy erkinlik. Pedagoglar o'zlari innovatsiya kiritishlari uchun muhit yaratish.

Modernizatsiyalashgan musiqiy tarbiya dasturlari - bu zamonaviy, inklyuziv, texnologik, ijodiy, natijaga yo'naltirilgan dasturlar bo'lib, ular bolalarning XXI asrda muvaffaqiyatli, ijodkor, madaniy, musiqani sevadigan shaxslar sifatida rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. Science and Education 3 (5), 1562-1569
2. КБ Холиков. Роль теоретичности и применения информационных систем в области теории, гармонии и полифонии музыки. Scientific progress 2 (3), 1044-1051
3. КБ Холиков. Образовательное учреждение высшего профессионального образования в музыкальной отрасли Узбекистана. Scientific progress 2 (6), 946-951
4. КБ Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. Science and Education 5 (6), 129-136
5. КБ Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. Science and Education 4 (1), 529-535
6. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. Science and Education 4 (7), 214-222
7. КБ Холиков. Локально одномерные размеры, основа динамично развитого произведения музыки. Science and Education 3 (11), 1007-1014
8. КБ Холиков. Задачи хора для вырождающегося нагруженного управления косвенного, противоположного и параллельно-двигающегося голоса. Scientific progress 2 (3), 690-696
9. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. Science and Education 4 (7), 142-153
10. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. Science and Education 4 (7), 378-383
11. КБ Холиков. Магнитные свойства тяготение к человеку многоголосного произведения музыке. Scientific progress 2 (3), 728-733
12. КБ Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. Science and Education 5 (11), 137-142

13. КБ Холиков. Искажения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
14. КБ Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Science and Education* 5 (11), 150-157
15. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
16. КБ Холиков. Перенос энергии основного голоса к другим голосам многоголосной музыки. *Science and Education* 3 (12), 607-612
17. КБ Холиков. Дифференцированное обучение студентов на занятиях гармонии и анализа музыкальных произведений. *Scientific progress* 2 (3), 1038-1043
18. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
19. КБ Холиков. Характер музыки и результат смысловое содержание произведения. *Scientific progress* 2 (4), 563-569
20. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
21. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
22. КБ Холиков. Защитный уровень мозга при загрузке тренировочных занятиях и музыкального моделирование реальных произведениях. *Science and Education* 4 (7), 269-276
23. КБ Холиков. Элементы музыкальной логики, фундамент музыкального построения. *Science and Education* 3 (1), 578-583
24. КБ Холиков. Основные концепции, проблемы и методы как теории и гармония в деятельности учителя музыкальной культуры в школе. *Science and Education* 3 (1), 663-670
25. КБ Холиков. Музыкальная модель, эффективный численный ритм и программный комплекс для концентрации вокального пения. *Science and Education* 3 (1), 546-552
26. КБ Холиков. Содержание урока музыки в общеобразовательном школе. *Scientific progress* 2 (3), 1052-1059
27. КБ Холиков. Музыка и психология человека. *Вестник интегративной психологии*, 440-443 2 (1), 440-443
28. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129

29. КБ Холиков. Фокус внимания и влияние коры височной доли в разучивании музыкального произведения. Science and Education 4 (7), 304-311

30. КБ Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. Science and Education 4 (2), 1055-1062